

บทบาทของสื่อมวลชนกับการรายงานข่าวในภาวะวิกฤต

พัชราภา เอื้ออมรนิช¹

บทคัดย่อ

สื่อมวลชน ถือได้ว่าเป็นฐานันดรหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากทางสังคม ทำหน้าที่หลักในการนำเสนอข่าวสาร เหตุการณ์ ความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนได้รับทราบด้วยความรวดเร็วบนพื้นฐานของความถูกต้อง รอบด้าน และมีความเป็นกลาง การรายงานข่าวสารในภาวะวิกฤตถือเป็นเหตุการณ์ที่สื่อมวลชนต้องเตรียมความพร้อมเป็นอย่างมาก เพื่อทำการสื่อสารให้สาธารณชนไม่เกิดความตระหนกกับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น การเกิดขึ้นของสื่อใหม่ทำให้การรายงานข่าวกลายเป็นเรื่องที่ย่างมากขึ้น และย่อมส่งผลต่อการรายงานข่าวของสื่อกระแสหลักที่ต้องแข่งขันกับสื่อใหม่บนพื้นฐานความเร็ว แต่ทั้งนี้สื่อมวลชนต้องมีหน้าที่หลักในการกำหนดวาระข่าวสารในภาวะวิกฤตให้ที่ความชัดเจนว่าประเด็นใดควรนำเสนอ หรือไม่ควรนำเสนอ เพื่อลดความตื่นตระหนกแก่ผู้รับสาร อีกทั้งยังต้องมีการคัดกรองข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนนำเสนอเสมอ เพราะข้อได้เปรียบของสื่อกระแสหลักคือ เรื่องของความน่าเชื่อถือ ดังนั้นสื่อมวลชนควรเลือกรายงานข่าวบนพื้นฐานของความถูกต้องเป็นหลักก่อนความเร็ว เพราะเมื่อใดก็ตามที่สื่อกระแสหลักพยายามแข่งกับสื่อใหม่แล้ว ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าวจะลดทอนความน่าเชื่อถือของสื่อกระแสหลักลงไปได้ และอาจส่งผลให้ภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นอยู่เลวร้ายมากขึ้นจากการทำงานของสื่ออีกด้วย

คำสำคัญ: บทบาทสื่อ การรายงานข่าว ภาวะวิกฤต

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

e-mail : patcharapa.u@dru.ac.th

The role of mass media and news report in crisis.

Patcharapa Euamornvanich

Abstract

The media is regarded as one of the most important roles in society. By mainly reporting news that occur in the society for the public immediately, based on accuracy and impartiality. The reporting news under crisis situation must prepare before reporting news. In order to communicate to the public to not be panic with the events that are happening. However, with the emerge of new media, news reporting becomes easier and will affect the traditional media that must compete with new media based on timeliness. However, the media must have a primary duty to set the agenda for the crisis news to be clear on what issues should be presented or should not be present to reduce panic to the audience. Also, information must be screened to be accurate before presenting. The advantage of the traditional media is reliability. Therefore, news reports should be selected based on accuracy first and foremost. Because whenever the traditional media tries to compete with the new media the mistakes in news reporting can be reduce the credibility of the traditional media and may result in the crisis that is worse because of the news reporting.

Keywords : role of mass media, news report, crisis

บทนำ

สื่อมวลชน ถือได้ว่าเป็นฐานันดรหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากทางสังคม ทำหน้าที่หลักในการรายงานข่าวสาร เหตุการณ์ ความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนได้รับทราบด้วยความรวดเร็วบนพื้นฐานของความถูกต้อง รอบด้าน และมีความเป็นกลาง สื่อมวลชนจะต้องมีสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็นหลักสำคัญ (พัชรภา เอื้ออมรวิช, 2560, 13) จากการพัฒนาของเทคโนโลยีในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการรายงานข่าวของสื่อมวลชนมีรูปแบบที่มีความหลากหลายมากขึ้น สื่อกระแสหลักอย่างสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการรายงานข่าวให้มีความสดใหม่ รวดเร็ว และเพิ่มช่องทางในการรายงานข่าวโดยก้าวข้ามเข้าไปอยู่ในโลกของสื่อออนไลน์มากขึ้น อีกทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วนี้ ยังส่งผลให้เกิดสื่อกระแสรองอย่างสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทในการนำเสนอข่าวสารแข่งขันกับสื่อหลักอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ การแข่งขันในการนำเสนอข่าวสารของสื่อจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของความรวดเร็วเป็นสำคัญ

ข่าว คือ องค์ประกอบหนึ่งของการสื่อสารมวลชนที่มีเนื้อหาที่เกิดขึ้นจากการค้นหาข้อมูล การเขียน และมีการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่างๆ เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ทุกวัน เป็นสิ่งที่ยุติธรรมและวิพากษ์ตัดสิน (Nossek, 2008 อ้างถึงใน Hanitzsch & Hoxha, 2014, 3) แล้วเหตุใดสื่อต่างๆ จึงต้องแข่งขันกันนำเสนอข่าวสารด้วยความรวดเร็ว (Immediacy / Timeliness) เคยมีผู้กล่าวไว้ว่า ข่าวจะเป็นข่าวก็ต่อเมื่อมีความใหม่สด (วัฒน ภูวทิศ, 2551, 12) โดยความรวดเร็วหรือความสดหมายถึง ความฉับไวในการรายงานเหตุการณ์ให้ผู้รับข่าวสารได้ทราบทันทีที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น ยิ่งเหตุการณ์ได้รับการรายงานรวดเร็วเพียงใด คุณค่าความสดของข่าวก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะถ้าสื่อใดสามารถนำเสนอถึงผู้รับข่าวสารได้ก่อนสื่ออื่นๆ จะยิ่งมีคุณค่ามากขึ้นเป็นพิเศษ ทั้งนี้ความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนั้น จะทำได้ตามศักยภาพของสื่อแต่ละประเภทที่มีธรรมชาติของสื่อที่แตกต่างกัน เช่น ข่าวเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นในช่วงเย็นวันนี้ ถ้าสื่อวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง รวมถึงอินเทอร์เน็ตสามารถนำเสนอได้ภายในเย็นวันเกิดเหตุทันที ถือได้ว่ามีความรวดเร็ว ในขณะที่หนังสือพิมพ์ถ้าสามารถนำเสนอได้ในวันรุ่งขึ้นก็ถือว่ามีความรวดเร็วเช่นเดียวกัน (มาลี บุญศิริพันธ์, 2556, 125-126)

แต่เมื่อภูมิทัศน์ของสื่อเปลี่ยนแปลงไป สื่อกระแสหลักมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่การรายงานข่าวเข้ามาสู่โลกออนไลน์มากขึ้น ผู้รับสารย่อมได้รับข่าวสารที่มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดการแข่งขันในการนำเสนอข่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่สื่อมวลชนในยุคดิจิทัลไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยการรายงานข่าวในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นต้องอาศัยทักษะของผู้สื่อข่าวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการรายงานข่าวในภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งถือเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวที่สื่อมวลชนควรมีขอบเขตการทำงานที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดประเด็นคำถามจากสังคม ดังเช่น เหตุการณ์การกราดยิงในห้างสรรพสินค้าเทอมินอล 21 ในจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2563 ที่สื่อมวลชนทุกช่องต่างพร้อมใจกันรายงานแบบ

เกาะติดสถานการณ์อย่างใกล้ชิด บางช่องมีการไลฟ์สดการทำงานของเจ้าหน้าที่ จนเกิดคำถามจากสังคมถึงบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อการรายงานข่าวในภาวะวิกฤต

บทบาทของสื่อมวลชน

หากมองถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนแล้ว การรายงานเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมถือเป็นบทบาทหน้าที่หลักของสื่ออย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้ก็มีคำถามที่เกิดขึ้นมากมายในสังคมว่า สื่อจำเป็นต้องรายงานข่าวด้วยความรวดเร็วเพียงเท่านั้นหรือไม่ หากความรวดเร็วส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารเกิดความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงอยู่บ่อยครั้ง โดยการนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อมวลชนของผู้สื่อข่าว นั้น ไม่ใช่เพียงแต่ได้ข้อมูลแล้วนำเสนอ แต่สิ่งที่สื่อมวลชนพึงตระหนัก คือ ความรับผิดชอบในการสื่อข่าว โดยความรับผิดชอบนั้น สื่อมวลชนจะต้องทำหน้าที่ในการเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน (Watchdog) การเป็นนายทวารข่าวสาร (Gatekeeper) มีการกั้นกรองข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง มีที่มาอย่างชัดเจน เป็นข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ไม่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ที่ตกเป็นข่าว และเลือกนำเสนอโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก

นักวิชาการได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของสื่อมวลชน แบ่งออกได้ 7 ประการ ดังนี้ (กฤษณ์ท์ แสนทวี, 2555, 19 ; กฤติยา รุจิโชค, 2553, 20-21 ; วัฒน ภูวทิศ, 2551, 26 –27; ศิริพร วีระโชติ, 2548, 26-30)

1. บทบาทการเป็นนายทวาร หรือนายประตูข่าวสาร (Gate Keeper) เป็นบทบาทที่สำคัญที่ส่งผลต่อการรายงานข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคม โดยสื่อมวลชนทำหน้าที่กั้นกรองข้อมูลข่าวสารที่จะยอมให้ผ่านหรือไม่ผ่านในแต่ละวัน คัดเลือกข่าวสารที่น่าสนใจและมีประโยชน์เสนอต่อผู้รับสาร โดย Shoemaker (1991 อ้างถึงใน กฤติยา รุจิโชค, 2553 : 20) กล่าวว่า การทำหน้าที่นายประตูข่าวสารจะต้องเผชิญกับปัจจัยต่างๆ ประกอบด้วย

1.1 อิทธิพลของการเข้าไปเป็นข่าวในช่องทางการสื่อสาร ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการทำหน้าที่นายประตูข่าวสารที่จะต้องเผชิญ คือ จำนวนข้อมูลมากมายที่พรุ่งพรูเข้ามาอยู่หน้าประตูข่าวสาร ส่งผลให้สื่อมวลชนต้องจัดประเภทของข้อมูลเหล่านั้น โดยพิจารณาจาก

- ช่องทางประจำ (routine channel) เช่น ข่าวที่ได้จากผู้สื่อข่าวประจำ ข่าวประชาสัมพันธ์ และข่าวจากการแถลงข่าว เป็นต้น
- ช่องทางอย่างไม่เป็นทางการ (informal channel) เช่น สิ่งที่อยู่เบื้องหลังการทำสรุ่ยย่อ ข่าวจากสื่ออื่นๆ การรายงานข่าว และบทบรรณาธิการของสำนักข่าวต่างๆ เป็นต้น
- ช่องทางการทำงาน (enterprise channel) เช่น การสัมภาษณ์ของผู้สื่อข่าวที่ได้มาเป็นรายแรก เหตุการณ์ที่ผู้สื่อข่าวเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ งานที่ผู้สื่อข่าวทำการสรุปหรือวิเคราะห์ข่าว เป็นต้น

1.2 คุณลักษณะของเนื้อหาสาร ในส่วนนี้จะใช้องค์ประกอบของคุณค่าข่าว เข้ามาเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจคัดเลือกข่าว ซึ่งข่าวที่มีคุณค่าข่าวสูงย่อมได้รับการพิจารณาในการนำเสนอมากเป็นพิเศษ

1.3 แรงบีบบังคับที่อยู่เบื้องหน้าและหลังประตูข่าวสาร ที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากด้านบวกเป็นลบหรือในทางกลับกันจากด้านลบเป็นด้านบวก

1.4 ทักษะและค่านิยมของผู้ทำหน้าที่นายประตูข่าวสาร ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการคัดเลือกข่าวของนายประตูข่าวสาร

2. บทบาทในการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร (Informer) ที่ต้องเสนอข้อมูลข่าวสารที่ประกอบด้วยข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่ถูกต้องรวดเร็วต่อสาธารณะเพื่อที่ผู้รับสารสามารถนำข้อมูลต่างๆ ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

3. บทบาทของการเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน (Watchdog) บทบาทสำคัญที่ทำให้สื่อมวลชนได้รับการยอมรับยกย่องเป็นฐานันดรที่ 4 ของสังคม คือ การเป็นผู้คอยทำหน้าที่ดูแลปกป้องพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมและประเทศชาติ รวมทั้งตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนเพื่อประโยชน์ของสังคม

4. บทบาทของการเป็นผู้รับเรื่องร้องทุกข์ (Ombudsman) สื่อมวลชนคอยรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนที่เกี่ยวกับความทุกข์ยากที่เกิดจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมโดยเฉพาะจากการทำงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชน รวมทั้งส่งเรื่องราวไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้อง มาแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้สังคมมีความสงบและประชาชนก็มี ความสุข

5. บทบาทของการเป็นผู้จัดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) สื่อมวลชนทำการพิจารณาว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันนั้นมีความน่าสนใจและมีคุณค่าต่อผู้รับสารมากน้อยเพียงใด และทำการจัด วาระของข่าวสารนั้น โดยการนำเสนอข่าวต่อหัวหน้าข่าว จากนั้นเป็นหน้าที่ของบรรณาธิการที่จะตัดสินใจ กำหนดวาระของข่าวสารในสื่อของตนเองต่อไป กล่าวคือ สื่อมวลชนให้ความสำคัญกับประเด็นหรือหัวข้อ ข่าวเรื่องใดๆ ก็จะมีส่วนทำให้ประชาชนได้รับทราบ และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาตามที่สื่อเสนอ ไป โดยหน้าที่ของสื่อมวลชนในการกำหนดวาระสารนั้น หมายถึง ความสามารถของสื่อมวลชนในการเป็นผู้ กำหนดประเด็นหรือหัวข้อปัญหาต่างๆ ในสังคม ให้ประชาชนผู้รับข่าวสารทั่วไปได้ทราบและเห็น ความสำคัญจากการเสนอหรือไม่เสนอข่าวเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสื่อมวลชนมีผลทำให้สาธารณชนคล้อยตาม ว่า เรื่องนั้นเป็นหัวข้อหรือประเด็นที่มีความสำคัญหรือไม่ โดยการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชน ไม่ได้มีผลโดยตรงต่อผู้รับสาร แต่ขึ้นอยู่กับว่าสื่อมวลชนสามารถที่จะสร้างหรือกำหนดประเด็นใดประเด็น หนึ่ง เพื่อให้ผู้รับสารได้รับรู้ประเด็นที่สื่อได้สร้างขึ้น

6. บทบาทการเป็นผู้เปลี่ยนแปลง (Change Agent) เป็นบทบาทที่เกิดขึ้นหลังจากได้มีการ นำเสนอข้อมูลข่าวแล้ว ส่งผลให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ จินตนาการ ถึงพฤติกรรมของผู้รับสาร

7. บทบาทของกระจก (Mirror) ที่สะท้อนให้ประชาชนในสังคมรับทราบว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง โดยนำเสนอในหลายรูปแบบทุกแง่มุม เพื่อกระตุ้นและส่งสัญญาณเตือนให้เตรียมพร้อมในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อสังคม การที่ข่าวใดข่าวหนึ่งถูกหยิบยกขึ้นมา นำเสนอให้สาธารณชนได้รับทราบนั้น ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของสื่อมวลชนเป็นหลัก แต่ นอกจากบทบาทที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว บทบาทการรายงานข่าวสารของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤตก็เป็นอีก บทบาทหนึ่งที่สำคัญของสื่อมวลชนด้วยเช่นเดียวกัน

บทบาทของสื่อมวลชนกับการรายงานข่าวสารในภาวะวิกฤต

การสื่อข่าว เป็นหน้าที่หลักของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารออกสู่สาธารณชน เป็นงานที่ต้องอาศัยทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ รวมถึงประสบการณ์ของสื่อมวลชนในการตัดสินใจนำเสนอข่าวสารต่อสาธารณชน สังคมในทุกวันนี้มีความสลับซับซ้อน มีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมายในแต่ละวัน (พัชรภา เอื้ออมรรณิข, 2562, 2) เหตุการณ์บางเหตุการณ์ต้องอาศัยทักษะของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวสาร โดยเฉพาะเหตุการณ์ในภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากเหตุการณ์ที่เป็นภาวะวิกฤตนั้น เป็นเหตุการณ์ที่มีความอ่อนไหวสูงต่อสังคม สื่อมวลชนจึงมีความจำเป็นต้องรายงานข่าวด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง โดยต้องรายงานข่าวตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างมีความรับผิดชอบเป็นหลักใหญ่

ภาวะวิกฤต คือ สถานการณ์ที่เป็นเหตุฉุกเฉิน ที่ส่งผลอย่างมากต่อสังคม ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากธรรมชาติ หรือการกระทำของมนุษย์ โดยภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลแง่ลบต่อสังคมมากน้อยแตกต่างกันตามแต่ละเหตุการณ์ (Raboy & Dagenais, 1992 อ้างถึงใน Ma, 2005, 241-242) และแน่นอนว่าเมื่อใดก็ตามที่เกิดภาวะวิกฤตในสังคมขึ้น ผู้คนในสังคมย่อมต้องการทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ด้วยความรวดเร็ว ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารทั้งที่เป็นข่าวจริง และข่าวลวง (Fake News) ถูกนำเสนอผ่านสื่อทั้งสื่อดั้งเดิม และสื่อใหม่อย่างล้นหลาม

สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ได้ให้นิยามความหมายของ ภาวะวิกฤต ไว้ว่าหมายถึง สถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสุขภาพชีวิต ทรัพย์สิน สิทธิ หรือเสรีภาพของประชาชนในวงกว้าง โดยหมายรวมถึงภัยพิบัติ เหตุฉุกเฉิน สาธารณภัย หรือ ภัยคุกคามที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่มีความรุนแรง อันเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน กฎอัยการศึก หรือ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาวะวิกฤตในแนวทางการปฏิบัตินี้ได้แก่ (สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, 2563, 1)

1. สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ทำให้เกิดความสับสน และการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน โดยอาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน และสาธารณูปโภค

2. สถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดโรคติดต่อหรือโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคแน่ชัด ซึ่งอาจแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วหรือมีภาวะของการเกิดโรคมกผิดปกติกว่าที่เคยเป็นมา รวมถึงโรคติดต่ออุบัติใหม่-อุบัติซ้ำ ภัยสุขภาพ หรือภาวะที่มีมลพิษในอัตราสูงที่ส่งผลกระทบต่ออันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพและชีวิตของประชาชน

3. สถานการณ์อุบัติเหตุหรืออุบัติภัยร้ายแรง หมายถึง เหตุการณ์ความรุนแรงอันเป็นผลสืบเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ที่ไม่ได้เจตนา โดยอาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน และสาธารณูปโภค

4. สถานการณ์จลาจล หมายถึง สถานการณ์การชุมนุมที่มีลักษณะรุนแรงและอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้อื่นจนเกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง เข้าสู่สถานการณ์ก่อการจลาจลที่รุนแรงจนกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อย สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำลายหรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ

5. สถานการณ์ก่อวินาศกรรม หมายถึง สถานการณ์ที่มีการกระทำใดๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ หรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการรบกวน ขัดขวางห่วงโซ่ใยระบบการปฏิบัติงานใดๆ ตลอดจนการประทุษร้ายต่อบุคคล อันเป็นการก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ

6. สถานการณ์ก่อการร้าย หมายถึง สถานการณ์ก่อวินาศกรรมที่เป็นภัยหรืออาจเป็นภัยอันเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ

ในช่วงที่เกิดภาวะวิกฤต การจัดการข้อมูลข่าวสารถือเป็นเรื่องสำคัญที่สื่อมวลชนต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทหลักของสื่อมวลชน คือ การทำหน้าที่เป็นนายทวารข่าวสาร (Gatekeeper) ที่ต้องกลั่นกรองข้อมูลให้มีความถูกต้อง และเลือกจัดสรรข้อมูลที่นำเสนอด้วยความเหมาะสมโดยทำการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นแบบนาทีต่อนาทีควบคู่ไปด้วย แน่แน่นอนว่าการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ ย่อมส่งผลกระทบต่อการนำเสนอข่าวสารของสื่อกระแสหลักอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ ทั้งนี้เนื่องจากสื่อใหม่มีข้อได้เปรียบในเรื่องความรวดเร็วในการนำเสนอข่าวสาร มีเพจต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ส่งผลให้สื่อกระแสหลักต้องมีการปรับตัวเพื่อนำเสนอข่าวด้วยความรวดเร็วแข่งขันกับสื่อใหม่ จนในบางครั้งการนำเสนอข่าวในภาวะวิกฤตอาจเกิดความผิดพลาด คลาดเคลื่อน หรืออาจส่งผลให้เหตุการณ์วิกฤตหนักมากขึ้นไปอีกก็เป็นได้

กรณีที่สื่อมวลชนถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักในการนำเสนอข่าวสารในภาวะวิกฤตในช่วงที่ผ่านมา เช่น กรณีสมาชิกทีมหมูป่าติดถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย กรณีเหตุกราดยิงในห้างสรรพสินค้าเทอมินอล 21 ในจังหวัดนครราชสีมา รวมถึงเหตุการณ์วิกฤตระดับโลกอย่างการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ที่สร้างความตื่นตระหนกให้แก่คนทั่วโลก เหตุการณ์ทั้งหมดนี้ ทำให้เห็นถึงการทำงานของสื่อมวลชนอย่างชัดเจน ทั้งการเกาะติดสถานการณ์แบบนาทีต่อนาที การนำเทคโนโลยีต่างๆ

เข้ามาใช้ในการรายงานข่าว มีการไลฟ์สดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การใช้ภาพกราฟิกในการจำลองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และการใช้โดรนบินเพื่อเก็บภาพเหตุการณ์สด จนเกิดคำถามว่า บทบาทที่เหมาะสมของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวสารในภาวะวิกฤตควรเป็นอย่างไร

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าบทบาทหน้าที่หลักของสื่อมวลชน คือ การรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมให้สาธารณชนได้รับทราบ โดยภาวะวิกฤตถือเป็นเหตุการณ์ที่สื่อมวลชนต้องเตรียมความพร้อมเป็นอย่างมากในการรายงานข่าว เพื่อทำการสื่อสารให้สาธารณชนไม่เกิดความตระหนกกับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น แต่ทั้งนี้การพัฒนาของเทคโนโลยีรวมถึงการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ทำให้การรายงานข่าวกลายเป็นเรื่องที่ย่างมากขึ้น สื่อมวลชนสามารถไลฟ์สดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้แบบทันทีที่ต่อทันที แต่เหตุการณ์ในภาวะวิกฤตนั้นการไลฟ์สดของสื่อมวลชนควรอยู่ภายใต้ขอบเขตที่เหมาะสม เพราะภาวะวิกฤตอาจเลวร้ายได้มากขึ้นจากการทำงานของสื่อมวลชน ดังเช่นกรณีเหตุกราดยิงในห้างสรรพสินค้าเทอมินอล 21 ในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีการไลฟ์สดของผู้สื่อข่าวที่อยู่ในเหตุการณ์ รวมทั้งการสัมภาษณ์บุคคลที่ยังติดอยู่ในห้างสรรพสินค้าในขณะที่คนร้ายกำลังก่อเหตุสะเทือนขวัญอยู่ จน กสทช. ต้องออกมาสั่งห้ามสื่อมวลชนไลฟ์สดเหตุการณ์ในทันที เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ส่งผลให้สื่อมวลชนได้รับคำตำหนิจากสังคมอย่างล้นหลาม

ภาพที่ 1 กสทช. สั่งห้ามไลฟ์สด จำสืบเอกคลัง

ที่มา : ฐานเศรษฐกิจ,2563,1

การรายงานข่าวในภาวะวิกฤตถือเป็นบททดสอบความเป็นมืออาชีพของผู้สื่อข่าว ที่ต้องทำงานภายใต้สถานการณ์กดดันที่ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าได้ว่าจะดีขึ้นหรือเลวร้ายลง แต่บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวสารในภาวะวิกฤตนั้นสื่อมวลชนต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการรายงานข่าว เพื่อสร้างบรรทัดฐานที่ดีแก่สื่อมวลชน และลดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ถึงการทำงานของสื่อมวลชนจากสังคม ดังนั้นแนวทางในการรายงานข่าวในภาวะวิกฤตนั้น สื่อมวลชนควรมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. สื่อมวลชนควรกำหนดวาระข่าวสารที่ชัดเจนว่าประเด็นใดควรนำเสนอ หรือไม่ควรนำเสนอ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุการณ์ในภาวะวิกฤต การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนอาจส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นๆ
2. สื่อมวลชนต้องตระหนักถึงสิทธิของผู้ตกเป็นข่าว ต้องนำเสนอข่าวโดยไม่ละเมิดสิทธิ และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว
3. การนำเสนอข่าวผ่านสื่อใหม่ อย่างสื่อสังคมออนไลน์เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ เนื่องจากสามารถนำเสนอข่าวได้อย่างรวดเร็ว แต่สื่อมวลชนควรตระหนักถึงข้อเท็จจริงในการนำเสนอข่าวเป็นสำคัญ สื่อมวลชนควรมีการตรวจสอบแหล่งข่าวให้ได้ข้อมูลที่แน่ชัดก่อนการนำเสนอ และควรระวังไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของข้อมูลข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์ด้วย
4. สื่อมวลชนไม่ควรนำเสนอข้อมูลจากการคาดเดาของตัวเองโดยยังไม่ได้รับการยืนยันความถูกต้องจากแหล่งข่าว เนื่องจากการคาดเดาอาจสร้างความเข้าใจผิด และก่อให้เกิดการตื่นตระหนกให้แก่ผู้รับสารได้
5. หลีกเลี่ยงการรายงานภาพหรือคำพูดที่ไม่เหมาะสม ที่อาจส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอาจเป็นการซ้ำเติมความรู้สึกของผู้สูญเสียในเหตุการณ์นั้นๆ

กรณีตัวอย่างการรายงานข่าวในภาวะวิกฤตของสื่อมวลชนที่หมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นข่าวที่ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก คือ กรณีนักฟุตบอลทีมหมูป่า 13 ชีวิต ที่ติดอยู่ในถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย จนกลายเป็นข่าวใหญ่โด่งดังไปทั่วโลก มีผู้สื่อข่าวจากทั่วมุมโลกเฝ้าติดตามสถานการณ์ในพื้นที่กันแบบนาทีต่อนาที และต้องการรายงานข่าวสารในเชิงลึกจนอาจลุกล้ำความเป็นส่วนตัวของผู้ตกเป็นข่าว หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ถึงแม้ว่าข่าวดังกล่าวจะมีคุณค่าข่าวหลายประการไม่ว่าจะเป็นความรวดเร็ว ความใกล้ชิด ความเด่น และความน่าสนใจตามปฏุนิยมวิสัย แต่ทั้งนี้สื่อมวลชนก็ควรมีขอบเขตที่เหมาะสมในการนำเสนอข่าว เนื่องจากการทำข่าวในลักษณะดังกล่าวนี้เป็น การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นข่าว รวมถึงครอบครัว จนสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ต้องออกแถลงการณ์ขอความร่วมมือสื่อมวลชนให้คำนึงถึงจริยธรรมและสิทธิส่วนบุคคล และผลกระทบต่อจิตใจและความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้องในการรายงานข่าวกรณีเด็กและเยาวชนได้รับความช่วยเหลือออกจากถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน (พีชราภา เอื้ออมรวิช, 2561, 3) คูภาพที่ 2 ประกอบ

สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยขอความร่วมมือสื่อมวลชนให้คำนึงถึงจริยธรรมและสิทธิส่วนบุคคล และผลกระทบต่อจิตใจและความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้องในการรายงานข่าวกรณีเด็กและเยาวชนได้รับความช่วยเหลือออกจากถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน

จากเหตุการณ์นักฟุตบอลเยาวชน ทีมหมูป่าอะคาเดมี และผู้ฝึกสอน รวม 13 คน ติดอยู่ในถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน ในวนอุทยานขุนน้ำนางนอน อ.แม่สาย จ.เชียงราย ตั้งแต่วันเสาร์ที่ 23 มิถุนายน ที่ผ่านมา และจนถึงขณะนี้เจ้าหน้าที่สามารถช่วยเยาวชนเหล่านี้ออกมาได้แล้ว 4 คน เมื่อวันอาทิตย์ที่ 8 กรกฎาคม และคาดว่าจะสามารถนำผู้ที่เหลือออกมาได้อย่างปลอดภัยในอีกไม่กี่วันข้างหน้า

สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย เข้าใจดีถึงการแข่งขันในการเสนอข่าวต่อเหตุการณ์ที่มีความสำคัญและอยู่ในความสนใจของคนทั่วโลกขณะนี้ แต่เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานการณ์ดังกล่าวเป็นเด็กและเยาวชน และเป็นเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อจิตใจและความรู้สึกของครอบครัวและญาติพี่น้องของคนเหล่านี้ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย จึงขอให้สื่อมวลชนทุกแขนงพึงระมัดระวังในการเสนอข่าวเกี่ยวกับตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ โดยเฉพาะการเปิดเผยภาพ ชื่อ ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเหล่านี้ โดยให้คำนึงถึงจริยธรรมการเสนอข่าว สิทธิส่วนบุคคลและความเหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานข่าวที่อาจมีผลกระทบต่อความรู้สึกและสภาพจิตใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังควรระงับการเสนอข่าวและภาพที่อาจสร้างความสับสน ความเข้าใจผิด และความรู้สึกในเชิงลบต่อสถานการณ์ ตัวบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสนอข้อมูลที่อาจมีผลกระทบต่อปฏิบัติการช่วยเหลือผู้รอดชีวิตที่เหลืออยู่ และผู้ปฏิบัติงานด้านข่าวในพื้นที่ที่ควรหลีกเลี่ยงการกระทำใดๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ตระหนักดีว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ทำให้สื่อมวลชนไทยตกเป็นเป้าของการจับจ้องและการตรวจสอบของสังคมเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้นจึงควรเป็นโอกาสที่ดีสำหรับสื่อมวลชนไทยที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าในสถานการณ์ที่สับสนและเต็มไปด้วยการแข่งขัน สื่อมวลชนไทยยังสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรมเพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือของสื่อในสายตาของสังคมต่อไป

สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย
9 กรกฎาคม 2561

538/1 ถนนสามเสน แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0-2243-8479 โทรสาร 0-2243-8489
538/1 SAMSEN ROAD, DUSIT, BANGKOK 10300 TEL. 0-2243-8479 FAX. 0-2243-8489
www.thaibja.org

ภาพที่ 2 แฉกการณ์ของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

ที่มา : สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย, 2561

ในการรายงานข่าวในภาวะวิกฤตนั้น แน่นอนว่าความรวดเร็วย่อมเป็นสิ่งที่มีผู้รับสารต้องการเป็นอันดับต้นๆ แต่ความถูกต้อง และเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นถือเป็นอีกสิ่งที่มีผู้รับสารคาดหวังจากสื่อมวลชนด้วยเช่นเดียวกัน โดยข้อได้เปรียบของสื่อกระแสหลักคือ เรื่องของความน่าเชื่อถือ ดังนั้นการเลือกรายงานข่าวบนพื้นฐานของความถูกต้องเป็นหลักก่อนความรวดเร็วย่อมสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่สื่อ

กระแสหลักได้ เพราะเมื่อใดก็ตามที่สื่อกระแสหลักพยายามแข่งกับสื่อใหม่แล้ว ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการรายงานข่าวจะลดทอนความน่าเชื่อถือของสื่อกระแสหลักลงไปทันที อีกทั้งยังอาจส่งผลให้เหตุการณ์ในภาวะวิกฤตเลวร้ายลงจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนก็เป็นได้

สรุป

การรายงานข่าวถือเป็นหน้าที่หลักของสื่อมวลชน โดยการรายงานข่าวในภาวะวิกฤตนั้น ถือเป็นบทบาทสอบความเป็นมืออาชีพของสื่อมวลชน ทั้งนี้เนื่องจากภาวะวิกฤตถือเป็นเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดเดาความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นได้ ในการรายงานข่าวจึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะ ความสามารถของสื่อมวลชนในการกำหนดวาระของข้อมูลข่าวสารที่มีความเหมาะสม ถูกต้องนำมารายงานเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่สาธารณชน และไม่ก่อให้เกิดความตระหนกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ถึงบทบาทของการรายงานข่าวในภาวะวิกฤตอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งแนวทางในการรายงานข่าวในภาวะวิกฤตที่เหมาะสม คือ สื่อมวลชนควรกำหนดวาระข่าวสารที่ชัดเจนว่าประเด็นใดควรนำเสนอ หรือไม่ควรนำเสนอ มีความตระหนักถึงสิทธิของผู้ตกเป็นข่าว ตรวจสอบแหล่งข่าวให้ได้ข้อมูลที่แน่ชัดก่อนการนำเสนอ โดยไม่ควรนำเสนอข้อมูลจากการคาดเดาของสื่อเองโดยยังไม่ได้รับการยืนยันความถูกต้องจากแหล่งข่าว และหลีกเลี่ยงการรายงานภาพหรือคำพูดที่ไม่เหมาะสมที่อาจส่งผลให้สถานการณ์วิกฤตมากกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งนี้ในฐานะสื่อมวลชนควรรายงานข่าวโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสาธารณชนเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ท แสนทวิ. (2555). *บทบาทหน้าที่ในการนำเสนอข่าวการเมืองของสื่อมวลชนไทย*. (รายงานการวิจัย) วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กฤติยา รุจิโชค. (2553). *กระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวต่างประเทศในประเทศไทย กรณีวิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. 2552-2553*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฐานเศรษฐกิจ. (8 กุมภาพันธ์ 2563). *กสทช. สั่งห้ามไลฟ์สด จำลบบอกคลัง*. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/content/421118>.
- พัชรภา เอื้ออมรวนิช. (2562). *สื่อสังคมออนไลน์ แหล่งข่าวยุคดิจิทัล. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การวิจัยรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 9(2), 1-9*.
- พัชรภา เอื้ออมรวนิช. (2561). *สิทธิส่วนบุคคลกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน*. สืบค้นจาก <http://www.presscouncil.or.th/wp-content/uploads/2018/09/610928 สิทธิส่วนบุคคลกับการนำเสนอข่าวของสื่อ.pdf>
- พัชรภา เอื้ออมรวนิช. (2560). *สื่อมวลชน : เสรีภาพ และความรับผิดชอบ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 11(4), 9-18*.

- มาลี บุญศิริพันธ์. (2556). *วารสารศาสตร์เบื้องต้น: ปรัชญา และแนวคิด*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัฒน์ ภูวทิศ. (2551). *การสื่อข่าวและการเขียนข่าว*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศิริพร วีระโชติ. (2548). *ข่าวชั้นสูง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ. (2563). *แนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต*. สืบค้นจาก <http://www.presscouncil.or.th/archives/5186>.
- สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย. (9กรกฎาคม 2561). *แถลงการณ์สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย*. สืบค้นจาก www.newtv.co.th/news/18211.
- Hanitzsch, T., & Hoxha, A. (2014). News Production: Theory and Conceptual Framework
Generic and conflict influences on the news production process. *INFOCORE WP1 Working Paper*, 1-21. Retrieved from www.infocore.eu/results/.
- Ma, R. (2005). Media, Crisis, and SARS: An Introduction. *Asian Journal of Communication*, 15(3), 241-246.